

EL BALNEARIO ROMANO DEL TURÓ DE SANT GRAU

El edificio termal romano de Sant Grau fue construido alrededor del año 50 d. C. sobre un balneario anterior, de los siglos II-I a. C., que fue en gran parte destruido y del que se conocen muy pocos vestigios. El edificio del siglo I d. C., por el contrario, se conserva de forma notablemente íntegra. El elemento básico era la gran piscina central (natatio) rectangular, de 7,90 por 6,65 metros, y de acceso escalonado. Rodeaba la piscina un corredor porticado (ambulacro), con cubierta de bóveda de cañón, del cual se conservan el pavimento de opus signinum (mortero hidráulico), las bases de los pilares que lo sostenían y, al sur, restos de la cubierta.

A los lados este y oeste había tres estancias simétricas, mayor la central que las dos laterales. Del ala este hay que resaltar la estancia central, donde se encontraba la surgencia del agua termal y que constituyó un espacio sacro. Desde esta estancia el agua se canalizaba hasta la natatio. Del ala oeste el agua salía al exterior a través de una gran alcantarilla.

Alrededor del año 200 d. C., el balneario sufrió un proceso de reformas. Se derribó el ala oeste, se construyó un gran depósito absidal en el extremo sur-oeste, se repavimentó la natatio con un suelo de opus signinum, las dos estancias laterales del ala este fueron convertidas en pequeñas piscinas y en la estancia central de esta misma ala se anuló el altar y se adecuó un pequeño depósito.

THE ROMAN THERMAE AT TURÓ DE SANT GRAU

The Roman thermae at Turó de Sant Grau were built around the year 50 AD on top of pre-existing, largely demolished thermae dating from the 2nd-3rd centuries BC. The 1st-century building is remarkably well conserved. The main feature was the large rectangular natatio (pool) measuring 7.90m by 6.65m, complete with access steps. The pool was surrounded by a barrel-vaulted ambulacrum (porticoed corridor), where we can still see the opus signinum (hydraulic mortar) paving, the bases of the supporting pillars, and remains of the south roof.

The east and west sides led to symmetrical wings each consisting of three rooms, with the central rooms larger than those on either side. The

Als costats est i oest hi havia tres estances simètriques, més gran la central que les dues laterals. De l'ala est cal remarcar l'estança central, on hi havia la surgència de l'aigua termal i que constituï un espai sacre. Des d'aquí l'aigua es canalitzava a la natatio. De l'ala oest, l'aigua sortia a l'exterior a través d'una gran claveguera.

Cap a l'any 200 dC, el balneari va patir un procés de reformes. S'enderrocà l'ala oest, es construí un gran dipòsit absidal a l'extrem sud-oest, es repavimentà la natatio amb un sòl d'opus signinum, les dues estances laterals de l'ala est foren convertides en petites piscines i a l'estança central d'aquesta mateixa ala es va anul·lar l'altar i s'hi va adequar un petit dipòsit.

east wing is noteworthy for the presence of a thermal spring in the central room, which made this a sacred space. Water was channelled from this room into the natatio. Through the west wing the water from the natatio was drained before flowing out of the building into a large sewer.

Around the year 200 AD, major alterations were carried out on the thermae. The west wing was demolished, a large apsidal water deposit was built at the south-west end of the building, the natatio was re-paved with opus signinum, the two lateral rooms in the east wing were turned into small piscinae, and the altar was dismantled in the central room of the same wing, and a small inner water deposit was added.

LES THERMES ROMAINS DU TURÓ DE SANT GRAU

L'édifice thermal romain du Turó de Sant Grau a été construit autour de l'année 50 sur des thermes plus anciens, des IIe et Ier siècles av. J.-C., qui furent en grande partie démolis et dont nous connaissons très peu de vestiges. L'édifice du Ier siècle, en revanche, est remarquablement conservé. L'élément principal en est le grand bassin central (natatio) rectangulaire, de 7,90 sur 6,65 mètres, auquel on accède par des marches. Un couloir à portiques (promenoir) surmonté par une voûte en berceau entourait le bassin ; il en reste le revêtement de sol en opus signinum (mortier hydraulique), les bases des piliers qui le soutenaient et, au sud, des vestiges de la couverture.

À l'est et à l'ouest, il y avait deux ailes symétriques de trois pièces, celle du centre plus vaste que les deux autres. À signaler, au sujet de l'aile est, la pièce centrale, où jaillissait l'eau thermale et qui constituait un espace sacré. De cette pièce l'eau arrivait à la natatio. De l'aile ouest, l'eau sortait à l'extérieur par un grand égout.

Vers l'an 200, les thermes sont soumis à une série de travaux. L'aile ouest est démolie, on construit un grand réservoir absidal à l'extrémité sud-ouest du bâtiment, on revêt le sol de la natatio d'un opus signinum, les deux pièces latérales de l'aile est sont transformées en de petits bassins et, dans la pièce centrale de cette même aile, l'autel est supprimé et on aménage un petit réservoir.

Oficina de Turisme / Oficina de Turismo / Tourist Office / Office du Tourisme
CAL FERRER DE LA PLAÇA

Carrer Vall-Ilobera, s/n
17455 Caldes de Malavella
Tel. 972 48 01 03
turisme@caldesdemalavella.cat
www.visitcaldes.com

SEGUEIX-NOS / SÍGUENOS / FOLLOW US / SUIVEZ-NOUS

@turisme_caldes TurismeCaldes TurismeCaldes

AQVAE CALIDAE, CIUTAT ROMANA

Al segle II aC, ja des dels primers temps del període romà, l'existència de les aigües termals de Caldes va propiciar el sorgiment d'una activitat balnearia important que aviat va acabar comportant la formació d'un petit nucli de població al seu voltant.

Aquest nucli, anomenat Aquae Calidae ('aigües calentes'), va esdevenir el centre d'un municipi romà de dret llatí al segle I dC. Aquest fet implica que, a banda dels balnearis i dels serveis relacionats, Caldes també constava d'un centre administratiu, religiós, econòmic i comercial.

AQVAE CALIDAE, A ROMAN MUNICIPALITY

In the 2nd century BC, right from the beginning of the Roman period, the existence of thermal waters at Caldes led to the rise of a major spa activity, and to the subsequent development of a small settlement in the surrounding area.

By the 1st century AD, this settlement, called Aquae Calidae ('hot waters'), had become the centre of a Roman municipality of "Latin right". Thus, apart from its thermae and related services, Caldes was also an administrative, religious, economic and commercial centre. Archaeologists have not, unfortunately, been able to find documentary evidence for other streets or buildings from the former Roman municipality in Caldes.

AQVAE CALIDAE, CIUDAD ROMANA

En el siglo II a. C., ya desde los primeros tiempos del período romano, la existencia de las aguas termales de Caldes propició el surgimiento de una actividad balnearia importante que pronto acabó comportando la formación de un pequeño núcleo de población a su alrededor.

Este núcleo, llamado Aquae Calidae ('aguas calientes'), se convirtió en el centro de un municipio romano de derecho latino en el siglo I d. C. Este hecho implica que, aparte de los balnearios y los servicios relacionados, Caldes también constaba de un centro administrativo, religioso, económico y comercial.

AQVAE CALIDAE, VILLE ROMAINE

Au IIe siècle av. J.-C., dès les premiers temps de la période romaine, l'existence des eaux thermales de Caldes entraîne la naissance d'une activité balnéaire importante qui se traduira rapidement par la formation, autour de la source, d'un petit peuplement. Cette localité, nommée Aquae Calidae (« eaux chaudes »), deviendra le noyau d'une agglomération romaine de droit latin au Ier siècle.

Ceci suppose qu'en plus des thermes et des services qui les accompagnent, Caldes comprenait aussi un centre administratif, religieux, économique et commercial. Malheureusement, les fouilles archéologiques n'ont pas permis de trouver trace d'autres édifices ou de rues de cette ancienne cité romaine.

LA SURGÈNCIA DE L'AIGUA SAGRADA

L'estança central de l'ala est és una de les sales més significatives de tot el balneari. La seva importància rau en el fet que és on es trobava en època romana la surgència de l'aigua termal que donava vida a tot el conjunt.

Les propietats curatives i terapèutiques de l'aigua, a més, li conferien un aspecte de sacralitat que va convertir aquesta estança en un petit espai sagrat, una mena de capella. A la paret nord s'hi poden veure encara les restes d'un altaret, emmarcat per dues pilastres adossades, que devia hostatjar diverses imatges de divinitats salutíferes, entre les quals probablement hi havia Apol·lo. A banda, aquesta era l'única estança de tot el balneari que tenia les parets estucades i decorades amb pintures murals policromes.

LA NATATIO

La gran piscina central, o natatio, és l'element principal del balneari. És en aquest gran espai on s'aplegava l'aigua termal procedent de la surgència i on els usuaris del conjunt termal prenen els banys. Més enllà de qüestions higièniques o de la tradició romana d'anar regularment a les termes a prendre els banys, estesa per tot el món romà, els usuaris d'aquest balneari empraven les termes sobretot amb finalitats curatives i terapèutiques.

L'aigua termal arribava a la natatio des de l'estança sacra, a través de l'ambulacre, tot eixint per un forat de la base del pilar central del pòrtic. Al costat oposat, a l'extrem sud-oest, hi havia el desguàs, que abocava l'aigua fora de l'edifici. Aquesta circulació garantia la constant renovació de l'aigua i, per tant, que se'n mantingués la temperatura.

ESP LA SURGENCIA DEL AGUA SAGRADA

La estancia central del ala este es una de las salas más significativas de todo el balneario. Su importancia radica en que es donde se encontraba en época romana la surgencia del agua termal que daba vida a todo el conjunto.

Las propiedades curativas y terapéuticas del agua, además, le atribuían un aspecto de sacralidad que convirtió esta estancia en un pequeño espacio sagrado, una especie de capilla. En la pared norte se pueden ver todavía los restos de un pequeño altar, enmarcado por dos pilastras adosadas, que debía albergar varias imágenes de divinidades salutíferas, entre las que probablemente estaba Apolo. A parte, esta era la única estancia de todo el balneario que tenía las paredes estucadas y decoradas con pinturas murales policromas.

LA NATATIO

La gran piscina central, o natatio, es el elemento principal del balneario. Es en este gran espacio donde se juntaba el agua termal procedente de la surgencia y donde los usuarios del conjunto termal tomaban los baños. Más allá de cuestiones higiénicas o de la tradición romana de ir regularmente a las termas a tomar los baños, extendida por todo el mundo romano, los usuarios de este balneario utilizaban las termas sobre todo con finalidades curativas y terapéuticas.

El agua termal llegaba a la natatio desde la estancia sacra, a través del ambulacro, y saliendo por un agujero de la base del pilar central del pórtico. En el lado opuesto, en el extremo suroeste, se ubicaba el desagüe, que vertía el agua fuera del edificio. Esta circulación garantizaba la constante renovación del agua y, por tanto, que se mantuviera la temperatura.

ENG SACRED WATER SPRING

The central room in the east wing is one of the most important spaces in the thermae due to the presence, in Roman times, of the thermal water spring that was the *raison d'être* of the site.

The curative and therapeutic properties of the water made this room a *sacellum* (small sacred space). On the north wall, we can still see the remains of a small altar flanked by two affixed pilasters, which must have housed several images of healing divinities. These most likely included Apollo. Furthermore, this was the only room in the whole thermae enclosure where the walls were stuccoed and decorated with polychrome paintings.

NATATIO

The large central natatio (pool) is the main feature of the thermae, the place where users bathed in the waters collected from the thermal spring. Leaving aside the question of hygiene and the tradition of regular bathing throughout the Roman world, these thermae were mainly used for curative and therapeutic purposes.

The thermal waters were channelled through the regulator located in the central room of the east wing, across the ambulacrum, and from there into the natatio through a hole at the base of the central pillar supporting the east portico. A drain located in the south-west corner of the natatio led out of the building, while ensuring that the water was in constant renovation and its temperature maintained.

FRA LA RÉSURGENCE SACRÉE

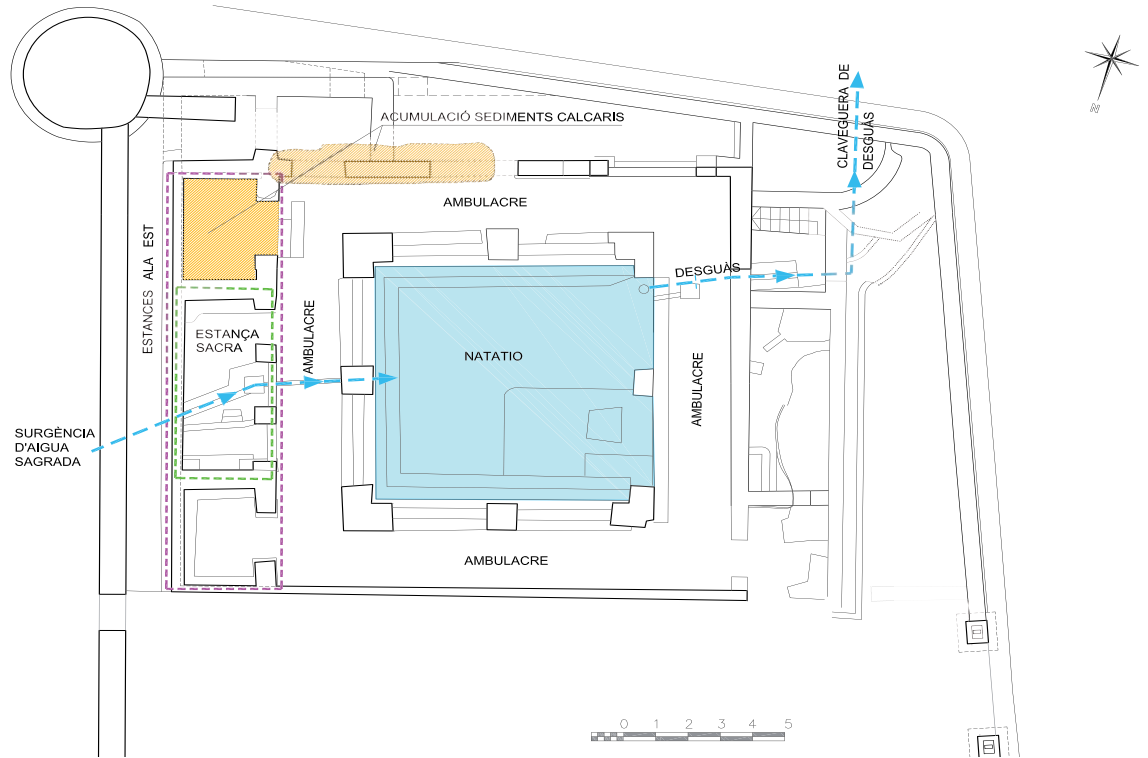
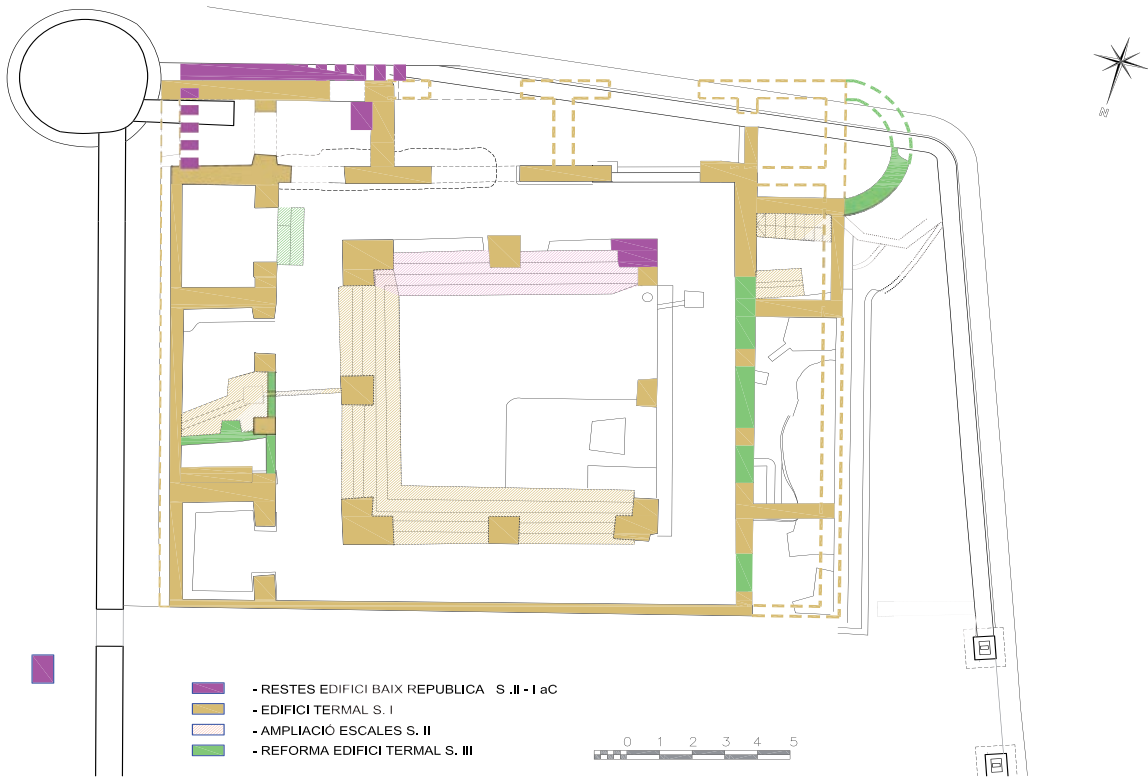
La pièce centrale de l'aile orientale est une des salles les plus significatives des thermes. Son importance tient à ce qu'elle abritait, à l'époque romaine, la *résurgence* thermale qui donnait vie au domaine tout entier.

En outre, les vertus curatives et thérapeutiques de l'eau conféraient à celle-ci un caractère sacré qui s'est étendu à la pièce elle-même, devenue ainsi un *sacellum* (petit espace sacré). Sur le mur nord, on aperçoit encore les restes d'un petit autel encadré de deux piliers adossés, lequel devait héberger plusieurs images de divinités salutaires, parmi lesquelles se trouvait probablement Apollon. C'était d'ailleurs la seule pièce de tous les thermes dont les parois étaient stuccuées et décorées de peintures murales polychromes.

LA NATATIO

La grande piscine centrale, ou natatio, est l'élément principal des thermes. C'est dans ce grand espace où était recueillie l'eau thermale provenant de la *résurgence* que l'on se baignait. Au-delà de questions d'hygiène et de la tradition, répandue dans tout le monde romain, consistant à aller régulièrement aux thermes pour se baigner, les utilisateurs en appréciaient avant tout les vertus curatives et thérapeutiques.

L'eau thermale était canalisée par le régulateur situé dans la pièce centrale de l'aile est, à travers le promenoir, puis, de là, arrivait dans la natatio par un trou creusé à la base du pilier central de la galerie à portiques du promenoir est. Sur le côté opposé, à l'extrême sud-ouest, se trouvait le trou d'évacuation par lequel l'eau se déversait hors du bâtiment. Cette circulation garantissait le renouvellement constant de l'eau et, par conséquent, le maintien de sa température.

ÈPOCA REPUBLICANA (finals del segle III aC)	ÈPOCA BAIXREPUBLICANA (segona meitat del segle II aC)	ÈPOCA ALTIMPERIAL I (segle I)	ÈPOCA ALTIMPERIAL II (finals del segle II - principis del segle III)	ÈPOCA BAIXIMPERIAL (segles IV i V)	EDAT MITJANA (segles V - XIV)	ÈPOCA MODERNA (segles XV - XVIII)	ÈPOCA CONTEMPORÀNIA I (segle XIX)	ÈPOCA CONTEMPORÀNIA II (segle XX)
L'any 218 aC les tropes romanes desembarquen a Empúries, en el marc de la II Guerra Púnica. S'inicia la conquesta romana de la península Ibèrica, que es perllongarà durant els dos segles següents.	Es construeixen unes primeres termes a Caldes de Malavella. L'edifici, de dimensions considerables (tot i que només les coneixem parcialment), s'alçava al mateix lloc que les termes que veiem actualment.	Aquae Calidae esdevé municipi de dret llatí (una mena de ciutadania romana de segona), la qual cosa ens mostra la creixent romanització del territori. Es construeix l'actual edifici termal reutilitzant les restes del precedent republicà.	Reforma general de l'edifici termal. S'enderroca l'ala oest i es repavimenta la <i>natatio</i> .	El municipi d'Aquae Calidae desapareix. El seu territori s'integra al de la ciutat propera de Gerunda. Les termes, però, continuen en funcionament.	L'edifici termal és abandonat parcialment, i es cobreix de runa i de sediments. No obstant això, una part d'aquest continua en funcionament. Posteriorment, en la baixa edat mitjana (segles XIII-XIV), les restes de l'edifici queden envoltades pel castell de Caldes.	Es construeix un hospital de pobres, en què s'aprofiten parcialment les restes dels banys romans i de la fortificació medieval.	S'abandona l'hospital. Durant la darrera carlinada (1872-1876) les restes d'aquest esdevenen el quarter de cavalleria. El conjunt és venut l'any 1886 i, posteriorment, enderrocat.	A principis de segle, el conjunt és redescobert i s'hi fa una primera restauració general, patrocinada per l'industrial Pau Estapé i Maristany